

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres referanse:
24/3211

Vår referanse:
24/141755 - 2

Sted, dato:
Oslo, 04.10.2024

Politidirektoratets hørings svar - Forslag til regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever

Politidirektoratet viser til Kunnskapsdepartementets høringsbrev av 21. juni 2024 med forslag til regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever. Høringsfristen er 10. oktober 2024.

Kunnskapsdepartementet foreslår endringer i opplæringslova og privatskolelova om å lovfeste regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev krenker en person psykisk eller vesentlig forstyrrer opplæringen til andre elever.

Politidirektoratet har i det følgende enkelte merknader til høringen og forslag som er fremmet av departementet.

Politidirektoratets merknader

Til punkt 6.1 Behovet for regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever

Departementet foreslår å innføre lovregler om ansattes adgang til bruk av fysiske inngrep dersom det er nødvendig for å avverge at en elev enten (1) ødelegger eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever, eller (2) utsetter en person for psykiske krenkelser, som for eksempel mobbing, trusler og trakassering.

Departementet understreker at det vil være snever adgang med strenge vilkår som må oppfylles for at fysisk inngripen skal være tillatt og viser til den rettslige innrammingen i punkt 6.2 til 6.6 i høringsnotatet.

Politidirektoratet viser til sitt høringssvar av 4. oktober 2023 i høringen om forslag til regler om avverging av skade og bruk av fysisk inngripen i ny opplæringslov og privatskolen¹, hvor Politidirektoratet stilte seg generelt positive til at det ble foreslått å lovfeste en tydeligere hjemmel for lærerne til å fysisk gripe inn mot elever i visse situasjoner. Politidirektoratet presiserte at en slik hjemmel ikke bør være for vid, og at man tydelig må avgrense fra situasjoner som faller inn under politiets ansvarsområde.

Fra Politidirektoratets høringssvar den gang hitsettes:

"Til punkt 4.3.4 Situasjoner der elever forstyrrer eller ødelegger for undervisning

Departementets forslag åpner ikke for å kunne bruke fysisk makt mot elever som forstyrrer eller ødelegger for undervisningen. Politidirektoratet mener lovhjemmelen ikke bør være for vid, og er derfor enige med departementet i at forslaget ikke skal åpne for å kunne bruke fysisk makt mot elever som forstyrrer eller ødelegger for undervisning. Departementet skriver at dersom forslaget vedtas, vil departementet følge med på hvordan reglene praktiseres og om det er behov for regler om at ansatte skal kunne bruke makt i andre situasjoner enn ved fare for skade på personer og vesentlig skade på eiendom. Politidirektoratet støtter departementets tilnærming til en snever regulering knyttet til å avverge skade og at departementet eventuelt må gå gradvis frem etter hvert som man ser hvordan reglene fungerer i praksis. Etter Politidirektoratets syn bør begrensningen for å benytte makt være tydelig, og klart avgrenset fra å gjelde ordensforstyrrelser. Det er for eksempel ikke et argument å benytte makt for å unngå at politiet tilkalles."

Politidirektoratet stiller seg i nåværende høring generelt positiv til at en slik lovregulering nå utvides, og støtter departementets syn på at tydelige regler om bruk av fysisk makt og som stiller krav om forholdsmessighet og nødvendighet, vil kunne bidra til å styrke rettssikkerheten til barna det (allerede) gripes inn fysisk overfor.

Politidirektoratet vil understreke viktigheten av forebygging sammen med krav til dokumentasjon, med tanke på at særlig enkelte barn utsettes for maktbruk i ulike sammenhenger, også av ulike etater/myndigheter. For å kunne identifisere den samlede maktbruken som disse barna opplever er dokumentasjonsplikt særlig viktig. Politidirektoratet mener at tydelige krav om forebygging i forkant og dokumentasjon i etterkant av all maktbruk må stå sentralt ved en eventuell utvidelse av lovregulert maktbruk.

Til punkt 6.4. Adgangen til å gripe inn for å avverge psykiske krenkelser og punkt 6.10 Departementets forslag, første kulepunkt

Departementet foreslår å inkludere psykiske krenkelser i § 13-4 første ledd bokstav a, slik at denne bestemmelsen ikke bare omfatter fysiske krenkelser, men også psykiske krenkelser. Departementet foreslår at dette gjøres ved å stryke ordet «fysisk» i § 13-4 slik at kriteriet for å kunne gripe inn fysisk etter bokstav a blir at «eleven krenkjer ein person», noe som da favner både fysisk og psykiske krenkelser. Alternativt kan det inntas en ny bokstav i bestemmelsen som gir en egen hjemmel til å gripe inn fysisk dersom eleven utsetter noen for psykiske krenkelser. Departementet ber om høringsinstansenes syn på dette.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-forslag-til-regler-om-avverging-av-skade-og-bruk-av-fysisk-inngripen-i-ny-opplaringslov-og-privatskoleloven/id2978371/>

Det fremgår av høringsnotatet at formuleringen, etter departementets syn, både hva gjelder voksne og elever, dekker tilfeller som omfattes av straffeloven §§ 263 til 267b. Dette er bestemmelser om blant annet trusler, krenkelser av privatlivets fred, hensynsløs atferd, og deling av krenkende bilder. Det er imidlertid ikke en betingelse for fysisk inngripen at den psykiske krenkelsen må være straffbar etter straffeloven.

Politidirektoratet støtter departementets forslag om at også psykiske krenkelser inkluderes i § 13-4 slik departementet foreslår. Det vises her særlig til det skadepotensiale som omtales innledningsvis i punkt 6.1 som slike handlinger kan ha, både på kort og lang sikt. Som eksempel viser departementet i punkt 6.4 til situasjoner hvor eleven filmer andre i krenkende situasjoner der noen blir mobbet, banket opp eller befinner seg i dusjen. Disse krenkelsene vil kunne bestå av en rekke handlinger som er krenkende hver for seg men som forsterkes ytterligere for eksempel gjennom bruk av filming og påfølgende deling av bilder i etterkant. Politiet er kjent med at mange opplever dette som en stor tilleggsbelastning som kan medføre skadevirkninger i lang tid i etterkant.

Politidirektoratet antar at slike situasjoner vil kunne oppstå raskt og vil innebære en rekke vanskelige vurderinger knyttet til handlingens karakter og skadepotensiale, og at valg av tilnærming og eventuell fysisk inngripen vil innebære en rekke skjønnsmessige vurderinger av den enkelte ansatte. Politidirektoratet bemerker at det for handlinger som innebærer psykiske krenkelser kan tenkes at disse handlingene utøves og utvikler seg til et sammenhengende forhold over tid og med et stort skadepotensial, og at til og med mindre krenkelser vil utgjøre et samlet hele som den enkelte ansatte, på ett tidspunkt må vurdere å handle ut ifra.

Politidirektoratet anbefaler derfor at det utarbeides god veiledning og at det etableres læringssløyfer for å sikre en hensiktsmessig gjennomføring av eventuell fysisk inngripen ved slike psykiske krenkelser, spesielt for de tilfellene som grenser til politiets ansvarsområde eller kan lede til politiets involvering. Særlig vil dette gjelde for tilfeller hvor handlingene samtidig er pågående (ellers)² straffbare handlinger etter straffeloven, som nevnt i siste avsnitt i 6.4. Det samme vil gjelde for handlinger som kan utarte seg i den grad at politiet kan bli varslet umiddelbart eller informert i etterkant.

Politidirektoratet støtter forlaget om at det gis adgang til å kunne gripe inn fysisk for å avverge slike psykiske krenkelser jf. departementets forslag om at det skal kunne gripes inn fysisk for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser, jf. forslaget til § 13-4 første ledd bokstav a.

Med hilsen

Kristin Elnæs
Seksjonssjef

Anne Merete Ansok
Politiinspektør

² Grunnet den kriminelle lavalder vil mange handlinger ikke være straffbare grunnet elevens lave alder, men kan likevel medføre anmeldelser til politiet fra noen av partene eller involvere politiet gjennom forebyggende virksomhet.

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.